

Latvijas Dabas fonds
Dzirnavu iela 73-2
Rīga, LV-1011

Latvijas Ornitoloģijas biedrība
A.k. 105
Rīga, LV-1046

2012. gada 4. decembrī

**Vides aizsardzības un
Reģionālās attīstības ministrijai
Dabas aizsardzības pārvaldei**

Par Prioritārās rīcības pamatprogrammas izstrādi

Saskaņā ar mūsu rīcībā esošo informāciju, ES dalībvalstīm līdz 2012. gada beigām Eiropas Komisijā jāiesniedz prioritārās rīcības pamatprogramma Natura 2000 teritorijām (lūdzam skatīt http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm).

Šajā dokumentā dalībvalstīm jānosaka galvenās prioritātes Natura 2000 tīkla ieviešanai un jāidentificē tam paredzētais finansējums nākamajiem gadiem. Šī dokumenta kvalitatīva izstrādāšana ir īpaši būtiska šobrīd, kad tiek plānots 2014.–2020. gada finanšu ietvars.

Ar šo vēstuli vēlamies aicināt Jūs iesaistīt dabas aizsardzības nevalstiskās organizācijas prioritārās rīcības pamatprogrammas (*prioritised action framework* – PAF) izstrādē, lai izmantotu mūsu pieredzi un zināšanas par dabas aizsardzības pasākumu īstenošanu un sugu un biotopu aizsardzības stāvokļa novērtēšanu. Mēs būtu pateicīgi par iespēju komentēt dokumenta melnrakstu, pirms tas tiek iesniegts Eiropas Komisijā, vai tikties uz diskusiju klātienē.

Lai veicinātu diskusiju, mēs piedāvājam šādas prioritātes iekļaušanai PAF dokumentā (F un G sadaļās):

1. Nākošajos gados īpaša uzmanība būtu pievēršama sekojošu sugu un biotopu aizsardzības stāvokļa uzlabošanai. Šīs sugas un biotopi būtu īpaši jāuzsver PAF (F sadaļā), ar skaidri norādītiem mērķiem 2020. gadam:

a. Putnu sugas (uzskaitītās tās sugas, kuru liela daļa populācijas ligzdo Natura 2000 teritorijās un līdz ar to ir ļoti atkarīga no Natura 2000 apsaimniekošanas, vai arī sugas, kuru Latvijas populāciju aizsardzība ir ar augstu prioritāti Eiropas mērogā:

- sausieņu klajumu un piekrastes sugas: zaļā vārna, stepes čipste, mazais zīriņš;
- slapjo zālāju sugas: ķikuts, gūgatnis;
- jutīgās meža putnu sugas: mazais ērglis, melnais stārķis, mednis;
- augsto purvu sugas: dzeltenais tārniņš, purva tilbīte.

b. Augu sugas:

- Lēzeļa vīrcle *Linaria loeselii* - Latvijā atrodas nozīmīga šīs Biotopu direktīvas II pielikuma augu sugas populācijas daļa. Suga sastopama tikai Baltijas jūras piekrastes kāpu biotopos un ir Baltijas jūras dienvidaustrumu piekrastes endēms. Latvijā nav apzinātas visas iespējamās sugas atradnes, tāpēc nevar apgalvot, ka sugas aizsardzības statuss būtu pietiekams. Sugu apdraud mehāniska priekškāpu augāja ietekmēšana, kāpu iznīcināšana antropogēno faktoru ietekmē, kā arī priekškāpu noskalošana vētru laikā.
- Smiltāja neļķe *Dianthus arenarius ssp. arenarius* – Latvijā atrodas nozīmīga šīs Biotopu direktīvas II pielikuma augu sugas populācijas daļa. Latvijā nav apzinātas visas iespējamās sugas atradnes, tāpēc nevar apgalvot, ka sugas aizsardzības statuss būtu pietiekams. Apdraud pelēko kāpu aizaugšana ar kokiem un krūmiem, apbūve, dabisko traucējumu trūkums.
- Smalkā najāda *Najas tenuissima* - Latvijā ir viens no 15 ezeriem pasaulē, kur aug šī Biotopu direktīvas II pielikuma augu suga, kas Latvijā atrasta tikai 2006. gadā. Ezers atrodas ārpus īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, un, iespējams, to apdraud pastiprināta biogēnu notece no ezera apkārtnes.

c. Biotopi:

- 2130* Ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas – Latvijā atrodas Boreālā reģionā nozīmīga šī biotopa daļa. Pelēkās kāpas apdraud aizaugšana ar kokiem un krūmiem, kā arī apbūve.
- 2180 Mežainas jūrmalas kāpas - Latvijā atrodas Boreālā reģionā nozīmīgas šī biotopa platības. Mežainas jūrmalas kāpas apdraud mežu izciršana, apbūve, kā arī sinantropizācija.
- 9080* Staigāju meži – joprojām nepietiekoši pārstāvēti Natura 2000 teritorijās.
- visi Biotopu direktīvas I pielikuma zālāju biotopi – zālāju pastāvēšana gan Natura 2000 teritorijās, gan valstī kopumā, ir atkarīga no Agrovides pasākumu pieejamības. Jau iepriekšējā atskaitē Eiropas Komisijai (par periodu līdz 2006.gadam) lielākajai daļai Biotopu direktīvas I pielikuma zālāju biotopu stāvoklis Latvijā bija novērtēts kā nelabvēlīgs. *Natura 2000* teritoriju monitoringa (2008.-2012.) sākotnējā rezultātu analīze liecina, ka šo biotopu stāvoklis nav uzlabojies, bet, iespējams, ir pat pasliktinājies. Latvijā pēdējo 120 gadu laikā dabisko zālāju platības sarukušas no 30% līdz 0,3% no valsts teritorijas, jo gandrīz izzudusi tradicionālā ekstensīvā zālāju apsaimniekošana. Zālāju labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai vajadzīgs finansējums gan zālāju atjaunošanai, gan pastāvīgas uzturēšanas atbalstam.

2. Papildus iepriekš minētajām prioritātēm, mēs vēlētos uzsvērt šādus ekosistēmu kompleksus un teritorijas, jo tiem un to sniegtajiem ekosistēmu pakalpojumiem ir nepieciešama īpaša aizsardzība:

- Meža biotopi. Koku ciršana, fragmentācija, dabisko traucējumu ierobežojumi, hidroloģisko apstākļu izmaiņas un sinantropizācija ir nozīmīgākie iemesli, kādēļ mežu biotopu platības samazinās arī Natura 2000 teritorijās. Tā rezultātā jau minētajā atskaitē Eiropas Komisijai (par periodu līdz 2006.gadam) pusei no mežu biotopiem novērtēts nelabvēlīgs aizsardzības stāvoklis.

- Purvu biotopi. Lielākā daļa no purvu biotopiem Latvijā ir cilvēka darbības (nosusināšanas) ietekmēta, kā rezultātā purvu platības un tajos sastopamā bioloģiskā daudzveidība samazinās. Pieaug interese iegūt kūdras ne tikai ārpus Natura 2000 teritorijām esošajos purvos, bet arī to iekšienē, taču valstī līdz šim nav veikta visu purvu dabas vērtību inventarizācija. Līdz ar to pastāv risks, ka var tikt uzsākta kūdras ieguve no dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgos augstajos purvos, gan nosusināti vērtīgi zāļu purvi, pārveidojot tos par lauksaimniecības zemēm. Lielākā daļa purvu biotopu atbilst Biotopu direktīvas I pielikuma biotopiem.

3. Iesakot pasākumus, kas būtu veicami iepriekš minēto dabas vērtību saglabāšanai, PAF G sadaļā būtu jāiekļauj šādi pasākumi, detalizēti norādot to finansēšanas mehānismus. Vēlamies uzsvērt, ka zemāk minētie pasākumi ir tikai piemēri, un nav uzskatāmi par pilnīgu nepieciešamo pasākumu sarakstu:

a. pasākumi putniem

- sausieņu klajumu uzturēšana (virsāju dedzināšana, apauguma novākšana);
- apmeklētāju plūsmas ierobežošana atsevišķās piekrastes vietās;
- slapjo pļavu aizaugšanas novēršana;
- mežizstrādes pārtraukums un citu mežsaimniecības pasākumu intensitātes samazinājums no 1. aprīļa līdz 30. septembrim;
- medījamo dzīvnieku piebarošanas pārtraukšana;
- izstrādāto purvu atjaunošana;
- meliorācijas ietekmes mazināšana vai meliorācijas sistēmu likvidēšana augstajos purvos (purvu sugām) un mežos (mednim).

b. pasākumi augu sugām

- *Linaria loeselii* izplatības un populācijas lieluma izpēte valstī;
- īpaši aizsargājamās dabas teritorijas izveidošana *Najas tenuissima* un nepieciešamo sugas saglabāšanas pasākumu identificēšana;
- visu Biotopu direktīvas II pielikuma augu sugu izplatības un populācijas lieluma izpēte.

c. pasākumi biotopiem:

- purvu inventarizācija valstī un to klasifikācija pēc dabas aizsardzības nozīmes;
- Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu inventarizācija un kartēšana visā Latvijas teritorijā.

d. pasākumi, kas būtu ieteicami iekļaušanai Lauku attīstības plānošanas dokumentos (atgādinām, ka pastāvīgus dabas apsaimniekošanas pasākumus ES finansē tikai lauku attīstības programmas ietvaros):

- nepieciešams pilnveidot šobrīd pieejamos agro-vides pasākumus, kā arī ieviest jaunus pasākumus, kuru mērķis būtu dabas daudzveidības saglabāšana, barības vielu noteces uz Baltijas jūru mazināšana un neilgtspējīgas saimniekošanas negatīvo seku novēršana;

- jaunajā plānošanas periodā nepieciešams uzsākt pasākuma „Meža vides maksājumi” ieviešanu, kuri tika plānoti jau Lauku attīstības programmā 2007 – 2013, taču kuru ieviešana līdz šim nav notikusi;
- jāturpina agrovides pasākuma „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos” ieviešana Lauku attīstības programmas ietvaros;
- jāievieš finansējuma piešķiršanas shēma ar Speciālo apsaimniekošanas plānu palīdzību, kas palīdzēs pasākumus orientēt specifiski uz konkrētu dabas vērtību vajadzībām.

4. Vēlamies ieteikt dažus piemērus pasākumiem, kas būtu veicami visās Natura 2000 teritorijās, un būtu iekļaujami PAF G sadaļā:

- a. augstas kvalitātes dabas aizsardzības plānu izstrāde un ieviešana;
- b. aizsardzības mērķu noteikšana saskaņojot tos ar teritoriju datu formās noteiktajiem Natura 2000 teritoriju mērķiem;
- c. monitoringa sistēmas ieviešanas mehānisma izstrāde;
- d. biotopu un sugu atradņu apsaimniekošanas pasākumu veikšana, atbilstoši teritorijas aizsardzības mērķim;
- e. IVN piemērošana valsts mežu apsaimniekošanas plāniem;
- f. Regulāra jaunākā kartogrāfiskā materiāla nodrošināšana par Natura 2000 teritorijām, kas ļautu sekot līdzi biotopu platību izmaiņām;
- g. biotopu kartējumu aktualizēšana atbilstoši situācijai dabā;
- h. Natura 2000 teritoriju robežu pārskatīšana:
 - jo ir teritorijas, kuru robežas nav ekoloģiski pamatotas un daļa no dabas vērtībām, kuru dēļ veidota teritorija, atstāta ārpus Natura 2000 teritorijas;
 - jo ir situācijas, kad ārpus Natura 2000 teritorijām konstatētas nozīmīgas dabas vērtības;
 - biotopu platības ir samazinājušās un Natura 2000 teritorijās, iespējams, vairs neatrodas tādas biotopu platības, kā līdz šim uzskatīts.

PAF būtu jāiekļauj aptuvens darbību izmaksu vērtējums un to īstenošanai pieejamo nacionālo un ES fondu novērtējums.

Cerot uz turpmāku sadarbību prioritārās rīcības pamatprogrammas izstrādē,